

Teorie sociálního státu

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

**OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ**

Mgr. Lubomír Nenička, Ph.D.
Katedra ekonomie a veřejné správy

- *Charakteristika hlavních typologií sociálního státu*
  - *Počátky sociálního státu na vybraných příkladech*
-

Welfare state

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

Termín použil poprvé zřejmě londýnský arcibiskup jako označení západních demokracií v protikladu pro „státu války“ („war state“) nacistického Německa.

Charakteristické rysy:

- Aktivní role veřejné moci
- Právní nárok na zákonný standard sociální ochrany

Typologie sociálního politiky

(Harold Wilenski, Charles Lebeaux, Richard Titmuss)

- **Reziduální** – sociální ochrana představuje jen doplněk trhu
  - **Institucionální** – instituce sociální ochrany jsou považovány za nedílnou součást společnosti
  - **Pracovně-výkonový** – zdůrazňuje zásluhový princip, je založen na přispívání do systému sociálního pojištění
-

Typologie sociálního státu II

Gosta Esping-Andersen

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Liberální**
- **Konzervativní**
- **Sociálnědemokratický**

Liberální sociální stát

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Státní intervence je v tomto modelu minimální, následuje až po nedostačeném zajištění ze strany trhu a rodiny.
  - Je orientován na lidi s nízkými příjmy.
  - Jeho základem jsou sociální dávky pro zajištění základních existenčních potřeb.
-

Konzervativní sociální stát

- Snaha zachovat statusové rozdíly - nízká míra redistribuce
  - Dávky jsou diferencovány podle principu zásluhovosti
  - Prvotní pomoc rodiny, stát zasahuje až poté
  - Typický je silný vliv profesních korporací
-

Sociálnědemokratický sociální stát

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Založen na principu univerzalizmu a sociální rovnosti
  - Stát odpovídá za blahobyt všech občanů
  - Jeden univerzální systém pojištění
  - Směřuje k sociální rovnosti
  - Silný sektor veřejných služeb
-

Sociálnědemokratický sociální stát

- Založen na principu univerzalizmu a sociální rovnosti
  - Stát odpovídá za blahobyt všech občanů
  - Jeden univerzální systém pojištění
  - Směřuje k sociální rovnosti
  - Silný sektor veřejných služeb
-

Jihoevropský model

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Sociální stát se zde vyvinul později
  - Absence jasně formulovaného sociálního minima
  - Značné nároky na péči zajišťované rodinou
  - Nízká ekonomická aktivita žen a výrazný konflikt rodiny a zaměstnání
-

Paternalistický model

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- Dominantní role státu jaké patriarchálního společenství, které má kontrolu nad většinou zdrojů a přiděluje je podle svého uvážení.
- Typický model pro diktatury

Okolnosti vzniku sociálního státu

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Vznik sociálního státu v Evropě zásadně ovlivnila **zkušenost velké hospodářské krize a později války.**
- Už ve 30. letech 20. století se v důsledku krize posilovala role státu v hospodářství.

Formování sociálního státu ve Švédsku

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- **Sociální demokracie** na počátku 30. let začala prosazovat **univerzálně zaměřený program („Domov pro všechny“)**.
  - Po volebním vítězství přijala první program sociálních reforem, které zahrnovaly pojištění v nezaměstnanosti, zavedení center mateřské péče, bydlení pro rodiny s dětmi či týden zákonné dovolené ročně.
  - Ke změně sociální politiky přispěla také **dohoda mezi zaměstnavateli a odbory (1936)**.
-

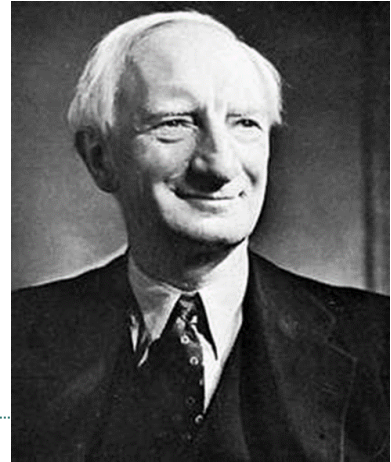
Formování sociálního státu ve Velké Británii

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Impulsem k sociální reformě se zde staly stížnosti odborových organizací, které byly nespokojené s nepřehledností stávajícího sociálního zákonodárství.
- V roce 1942 byl v reakci na to vytvořen mezivládní výbor, jehož cílem mělo navržení reformy dosavadního sociálního systému
- V čele výboru stanul odborník na sociální politiku **William Beveridge**

Tzv. Beveridgova zpráva a její dopady

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- V roce 1942 byla publikován původní úřední dokument nazvaný *Social insurance and allied services* (známý jako **Beveridgova zpráva**)
  - Beveridge navrhl spojit všechny druhy pojištění do jediného systému národního pojištění.
  - Nové univerzální pojištění mělo garantovat minimální rovnou dávku.
  - Národní pojištění bylo zavedeno v roce 1948, stejně jako Národní zdravotní služba.
-

- Harold Wilenski, Charles Lebeaux a Richard Titmuss, kteří definovali **tři základní typy sociální politiky** – **reziduální** (sociální je jen doplňkem trhu), **pracovně-výkonový** (založený na zásluhovém principu) a **institucionální** (institute sociální ochrany jsou nedílnou součástí společnosti).
  - Analogicky k těmto typům vymezil Esping-Andersen podobné modely – **liberální, konzervativní a sociálnědemokratický**
  - Ve Velké Británii byl iniciátorem změn sociálního systému **William Beveridge** – po válce zde bylo zavedeno národní pojištění a zřízena Národní zdravotní služba.
  - Jiným modelem sociálního státu Švédsko. Zde typickými rysy univerzalizmus, rovnostářství, odtržnění a efektivita sociální péče.
-